

Бедна В.В.,

курсант 4 курсу ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: **Кісілюк Е.М.**, професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Кримінально-правова охорона людини від сексуальної експлуатації

Експлуатацію, від якої людину необхідно охороняти кримінально-правовими засобами, на наш погляд, слід розуміти як корисливе протиправне її використання. За сферою неправомірного використання доцільно виділяти три основні види експлуатації особи: трудову, сексуальну та біологічну.

Зупинимося на проблемах кримінально-правової охорони людини саме від сексуальної експлуатації, під якою розуміємо протиправне корисливе використання особою іншої людини для задоволення сексуальних потреб третіх осіб. Відповідальність за різні види сексуальної експлуатації передбачено кількома нормами, що містяться у Розділі XII Особливої частини Кримінального кодексу України «Злочини проти громадського порядку та моральності», а саме в статтях 301, 302, 303 КК України.

Зокрема, серед норм, закріплених у ст. 301 КК України поняттям сексуальна експлуатація охоплюються лише дії з примушування до участі у створенні творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру (ч. 1 ст. 301 КК України), ті самі дії, вчинені щодо кіно та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру (ч. 2 ст. 301 КК України) або примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, зображень, кіно та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру (ч. 4 ст. 301 КК України).

Фактично зазначені дії виходять за межі назви ст. 301 КК України «Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів». До того ж предметом злочину для норми, що розглядається, є людина, а не твори, зображення чи інша порнопродукція предмет ввезення, виготовлення, збуту і розповсюдження. Тому поєднання таких різних за ступенем суспільної небезпечності та характером вчинюваних дій заборон в одній частині однієї статті суперечить напрацьованим теорією базовим принципам криміналізації. З практичної точки зору така конструкція статті перешкоджає можливості притягнення до відповідальності за сукупністю злочинів у випадку вчинення однією особою дій з незаконного виготовлення порнографічних предметів та дій з примушування людини до участі в їх створенні. За таких умов нівелюється можливість індивідуалізації відповідальності та покарання.

Враховуючи зазначене, вважаємо за необхідне виділити в окрему статтю та дещо розширити кримінально-правову заборону примушування людини до участі у створенні предметів порнографічного характеру. Диспозиція цієї норми повинна охоплювати використання іншої людини у створенні продукції порнографічного характеру, вчинене із застосуванням обману, шантажу чи погрози знищення майна, використанням її уразливого стану. Насильство та погрозу застосування насильства, використання стану матеріальної чи іншої залежності або службового становища необхідно закріпити як кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі обставини. Більш сувору відповідальність доцільно встановити за вчинення такого злочину стосовно дитини та диференціювати її залежно від неповнолітнього і малолітнього віку.

Відповідальність за окремі різновиди сексуальної експлуатації передбачено також ст. 302 КК України. Йдеться про створення або утримання місць розпусти, а також звідництво для розпусти, вчинені з метою наживи (ч. 2 ст. 302 КК України), або за такі само дії, вчинені із залученням неповнолітнього (ч. 3 ст. 302 КК України). Дії, передбачені ч. 1 цієї статті не можна вважати експлуатацією, оскільки вони не охоплюють наявність корисливого мотиву. Складно не помітити, що вчинене без мети наживи звідництво не має достатнього для криміналізації ступеня суспільної небезпечності. Адже, в сучасних умовах розвитку суспільства, коли відбулась так звана сексуальна революція, посередництво в знайомстві людей, якімають на меті подальші стосунки (в тому числі й сексуальні), не вважається суспільно небезпечним. Абсолютно інакше, тобто як суспільно небезпечне, сприймається підшукування клієнтів для особи, яка займається проституцією. Проте такі дії відповідно до ст. 303 КК України охоплюються поняттям сутенерства. Зважаючи на викладене, а також чітко не визначений і оціночний характер терміна «розпуста», що не має однозначного тлумачення в українському законодавстві, постає питання про необхідність декриміналізації некорисливого звідництва. Не треба проводити спеціальних досліджень, аби переконатись у тому, що створення або утримання місць розпусти чиниться саме з метою наживи. Такі дії відповідають поняттю «сутенерство» та охоплюються ст. 303 КК України. У результаті аналізу слідчо-судової практики може виникнути наступне запитання: можливо, ст. 302 КК України необхідна для того, щоби застосовувати її у випадках, коли правоохоронці не змогли довести наявність корисливого мотиву таких дій? На наш погляд, сама по собі ця обставина не є вагомим підставою для існування окремої кримінально-правової заборони. Навпаки, існує нагальна необхідність усунути можливість безпідставного пом'якшення кримінальної відповідальності за сутенерство, що відбувається шляхом застосування ст. 302 замість ст. 303 КК України. Проте той факт, що факультативною ознакою зазначених норм є насильство, не дає підстав вважати статево свободу та недоторканість родовим об'єктом цих злочинів. На нашу думку, вказані зміни в Особливій частині КК України на сьогодні є не доцільними. По-перше, вони не відповідають історичним традиціям вітчизняного кримінального законодавства та можуть створити ситуацію, за якої частину злочинів протиморальності буде відокремлено від інших, які залишаться в Розділі XII КК України, що не зовсім логічно. По-друге, вони не принесуть конкретного позитивного результату в практичному застосуванні кримінального законодавства.